

Otázky a odpovědi

k nálezům Ústavního soudu o platech soudců

(nálezy sp. zn. Pl. ÚS 4/2023, Pl. ÚS 15/22 a Pl. ÚS 5/24 ze dne 15. 5. 2024)

1. Kdo jsou navrhovatelé a čeho se domáhají?

V letech 2021, 2022 a 2024 zákonodárce zasáhl do úpravy platu soudců — fakticky je omezil. Pouze v roce 2023 tak neučinil a do soudcovských platů nijak nezasáhl.

Soudy prvního stupně nyní projednávají žaloby soudců, kteří se proti omezením brání. Tyto soudy se obrátily na Ústavní soud a navrhly, aby Ústavní soud právní úpravu vedoucí k omezením soudcovských platů zrušil.

2. Jak Ústavní soud rozhodl?

Plénium Ústavního soudu nevyhovělo návrhu za rok 2021, protože ke zmrazení soudcovských platů v tomto výjimečném období došlo v souladu s ústavními požadavky.

V roce 2022 sice ke zmrazení platů došlo protiústavně, ale Ústavní soud nemohl odhlédnout od dalšího vývoje v roce 2022. V období od února do prosince 2022 se zhoršovala ekonomická situace, prohlubovala se energetická krize a invazí Ruské federace na Ukrajinu byla vyvolána krize humanitární, s nimiž se stát i společnost musely vypořádat. Trvat na tom, aby za takto obtížné období došlo k doplacení soudcovských platů, by proto neodpovídalo úloze a poslání soudní moci. Podle Ústavního soudu za těchto okolností není možné dovodit nárok soudců na zpětné dorovnání platů.

Omezení soudcovských platů od roku 2024 bylo také protiústavní. Vláda a Parlament je odůvodnily v rozporu s předchozí rozhodovací praxí, nepokusily se doložit potřebnost ani přiměřenost zásahu a omezení s justicí předem neprojednaly. Zásah zákonodárce tak byl neústavní, Ústavní soud proto napadené ustanovení zrušil. Za rok 2024 již soudcům náleží dorovnání.

Ani v jednom případě Ústavní soud nerušil právní úpravu kvůli legislativní nouzi.

3. Ústavní soud nyní rozhodoval pouze o třech případech. Co se stalo s ostatními návrhy?

Ústavní soud došlé návrhy rozdělil do tří skupin podle jednotlivých „období“ platových omezení:

- zmrazení platů v roce 2021 (případ Pl. ÚS 4/23 – zpravodaj Jaromír Jirsa)
- zmrazení platů v období roku 2022 (Pl. ÚS 15/22 – zpravodaj Josef Baxa)
- snížení koeficientu pro výpočet soudcovských platů v roce 2024 (Pl. ÚS 5/24 – zpravodaj Milan Hulmák).

Pro roky 2021, 2022 a 2024, jichž se týká série návrhů podaných různými soudy, tak zůstal vždy jeden „pilotní“ případ.

Ostatní návrhy soud průběžně odmítal (či zastavoval). Navrhovatelé v takových případech však vystupují jako vedlejší účastníci řízení v pilotních kauzách.

4. Jak se platy soudců určují?

Výše platů a paušálních náhrad, které náleží soudcům, se (stejně jako platy vrcholných politiků) odvíjí od průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství vždy za předloňský rok.

Vypočítávají se z takzvané platové základny, která je součinem průměrné mzdy a zákonného koeficientu.

5. Jak do platů soudců zákonodárce a vláda zasáhli?

Pro roky 2021 a 2022 zákonodárci na návrh vlády soudcovské platy „zmrazil“ a základnu stanovil napevno na 100 872 Kč, jinak by byla o několik tisíc vyšší.

V roce 2023 zmrazení skončilo a platy soudců se počítaly podle běžných pravidel.

Od roku 2024 klesl zákonný koeficient, jímž se násobí průměrná mzda při výpočtu platové základny soudců, z hodnoty 3 na 2,822.

6. Stejně jako u valorizace důchodů byly soudcovské platy (za r. 2022) omezeny ve stavu legislativní nouze. Jakou to sehrálo roli?

Ústavní soud se při posuzování období roku 2022 výslovně zabýval srovnáním s valorizací důchodů (Pl. ÚS 30/23).

Ani v jednom případě Ústavní soud nerušil úpravu kvůli legislativní nouzi.

Ve valorizaci důchodů byly dány podmínky pro zkrácené projednání návrhu zákona za stavu legislativní nouze, takže legislativní proces v tomto ohledu žádnou vadu nevykazoval. Oproti tomu v kauze platu soudců v roce 2022 tyto podmínky splněny nebyly a zákonodárný proces byl zatížený vadou.

Vada legislativního procesu při omezení soudcovských platů ale nedosáhla ústavněprávní intenzity. Fakticky totiž nevedla k omezení rozpravy v Poslanecké sněmovně, ani k přílišnému omezení veřejné debaty. Tato vada tak nemohla vést ke zrušení napadené úpravy. V tomto ohledu tedy bylo vyústění stejné jako ve valorizaci důchodů.

7. Proč nebylo možné projednávat omezení soudcovských platů v r. 2022 ve stavu legislativní nouze (ale valorizace důchodů ano)?

Platová základna soudcovských platů se odvíjí od údajů za předminulý kalendářní rok. Jaká bude její výše v roce 2022, bylo jasné řadu měsíců před začátkem tohoto roku. Výši platové základny pro rok 2022 tedy v žádném ohledu nelze pokládat za mimořádnou či nepředvídatelnou okolnost, na kterou by vláda a Parlament musely naléhavě reagovat pomocí zkráceného projednání návrhu zákona.

Valorizace důchodů se oproti tomu odvíjí od výše zjištěné inflace. Teprve na základě údajů o inflaci v lednu 2023, které byly zjištěny začátkem února 2023, bylo možné jednoznačně říct, že jsou splněny zákonné podmínky pro mimořádnou valorizaci penzí v červnu 2023 (a přesně stanovit její výši).

Vadné projednání zákona o omezení soudcovských platů v roce 2022 ale nedosáhlo protiústavní intenzity, takže tato vada nevedla ke zrušení zákona. V tomto ohledu je tedy závěr případu stejný jako ve valorizaci důchodů.

8. Jak o zásazích do platu soudců v minulosti rozhodoval Ústavní soud?

Ústavní soud se problematikou zásahů do soudcovských platů (jejich omezeními) ve své rozhodovací činnosti zabýval od roku 1997 již patnáctkrát.

Existují tedy limity pro možnost zákonodárce platy soudců omezovat, a to s ohledem na soudcovskou nezávislost. Ta je podstatnou náležitostí demokratického právního státu.

Nezávislost je v první řadě podmíněna morální integritou a odbornou úrovní soudců. Je ale spjata i s přiměřeným materiálním zajištěním.

Zákonodárna ani výkonná moc nemůže skrze omezení platů vyvíjet na soudní moc nežádoucí nátlak. Zásah do materiálního zabezpečení soudců, které je garantováno zákonem, nesmí být výrazem svévole zákonodárce.

9. Uplatnil někdo ze soudců nesouhlas s rozhodnutím formou odlišného stanoviska?

Je právem (ne povinností) soudce, který hlasoval proti výroku rozhodnutí nebo nesouhlasil s odůvodněním, vyjádřit svůj nesouhlas.

Forma nesouhlasu s rozhodnutím nabývá dvou základních podob. Soudce může nesouhlasit s výrokem rozhodnutí, nebo pouze s odůvodněním rozhodnutí.

K rozhodnutí ve věci platu soudců za roky 2022 a 2024 uplatnili disentní stanoviska (nesouhlas s výrokem) soudci Wintr a Fiala.

K rozhodnutí za období roku 2022 uplatnili konkurenční stanoviska (nesouhlas s odůvodněním) soudci Šámal a Svatoň.

Odlišná stanoviska jsou tradičně připojena za publikovanými nálezy.